Повість

Котилася торба з високого горба, а в тій торбі хліб, паляниця, — хто буде жмуриться?

Того ранку ти сидів у шелюзі над річкою. Вода сивіла молодесеньким дзеркалом, а на його поверхню наче хтось подихав: то хмари з високого неба видивлялись у дзеркалі на свою вроду. Враз поплавець сіпнувся — і вже за хвилю ти, десятирічний, знімав із гачка своєї вудочки чималенького підлящика.

— Ось так, — усміхаючись, мовив, коли зловлена риба впала на зелену траву й забилась, виблискуючи срібними боками.

Поки дістав із сірникової коробки свіжого черв'яка, поки начепив на гачок і закинув вудку, поки обернувся — й очам не повірив: із шелюги вийшло лисеня й тепер підкрадалось до риби. Ти спершу хотів закричати погрозливо, хотів на ноги скочити, щоб наполохати хитро го злодюжку, та стримало щось. Напівобернувшися, стежив, як лисеня, витягнувши продовгасту мордочку, скрадливо переставляє лапками, як видовжило шию, а спину ледь-ледь опустило до землі.

Яке воно було, це лисенятко? Оченята поблискували круглими тривожними горішками, а тьмаво-каштановий писок його теж наче по-свічувався, принюхуючись до повітря. Лисеня вмить сподобалось тобі, й тепер хотів побачити тільки одне: як підкрадеться до риби, як ухопить її в зуби, як тікатиме.

Голодний маленький пройдисвіт із випуклими оченятами й прищуленими вухами вже був зовсім близько від підлящика, та вмить під ліктем у тебе тріснула галузина, й лисенятко раптово з чотирьох лап скочило назад.

— Та не бійся, — якомога ласкавіше обізвався ти, бо стало жаль, що лисеня злякалось.

А воно, витягнувши розумну мордочку, дивилось насторожено й очікувально.

— Пригощайся уловом, я ще спіймаю, бо маю легку руку. Навіть батько каже, що я везучий. Звідки ж це ти добилось до річки? Чи не з Білої Балки? Там, кажуть, лисячих нір наточено цієї весни!..

Лисеня уважно прислухалось до твоєї мови і, здається, розуміло, бо в очах мерехтіло тям-ковите світло. Ти спробував звестись і ступити до риби, у цю хвилю лисеня відбігло ближче до шелюги. Зупинилось під кущами і стежило. "А може, — подумалось, — воно не саме, може, прийшло сюди зі своєю матір'ю — лисицею? А якщо їх ціла зграя сховалась у шелюзі?"

Узяв підлящика в руку і легким рухом кинув лисеняті. Воно спершу сахнулось, уже, здається, і в кущах зникло б ось-ось, та, либонь, зрозуміло, що йому дано гостинця. Зрозуміло та й, обернувшись, позирало на тебе. Потім метнулось до риби, що лежала неподалік, схопило зубами і проворно побігло в шелюгу.

Зацікавлений, ти подався слідом — куди воно дремене?

За кущами слався моріжок, порослий високою травою, і зараз лисеня мовби пливло по її хвилях, тільки виставивши хвоста над поверхнею та гостру мордочку. А в зубах поблискувала срібна рибина.

Таки до Білої Балки побігло; значить, і справді там у них наточено нір цієї весни... Лисеня ще раз майнуло — і пропало в густій конюшині на схилі горба. Ти якусь часинку стояв на місці, мовби сподіваючись іще раз побачити непрошеного гостя.

Коли до річки повернувся, коли перевірив наживку й знову закинув вудку у воду, то здалося: щось шеберхнуло ззаду. Не інакше, як хитре лисеня знову повернулось! Та то тільки, виявилось, горобці надумали чубитись...

Зловив окунця, ще одного підлящика, краснопірку, та чомусь не радів із тієї риби, як раніше. А думалось тобі про хитре лисенятко, і все стояло перед очима, як воно, витягнувши мордочку, поблискуючи оченятами-горішками, крадеться до риби на траві.

— Давайте вилічатись! Вилічатись!

— У солом'яного діда!

— У вовка голодного!

— У бузька і жабу!

Завжди виходить так, що вилічає Шило. Збираються кружкома, а він випихається наперед і, хоч ніхто його не просив, починає вилічати. Меткі бузинові очиці пострілюють у хлопців і дівчат, гостренький ніс при кожному русі теж, здається, пострілює, а карлючкуватий палець стрибає по обличчях, мов прудка сорока.

— Еники-беники, — хутко проказує Шило, наче сухим горохом сипле, й тицяє пальцем спершу на себе, далі на тебе, бо ти стоїш поряд. — їли вареники! — й показує на Гнідаша, котрий страх як любить вилічалки, відчуваючи їхню таємничу незбагненність, та на Катрю показує, без котрої, либонь, не обходиться жодна гра, жодна забавка. — Еники-беники! — тріщить сухий горох у голосі запального Шила, й палець його владний впивається в обличчя рябого Мурашка, який зачаровано зорить на той палець, далі проворно показує на себе. — Кльоц! — скрикує Шило, показуючи на тебе, і бузинові ягоди його очей мовби випромінюють темне погрозливе світло.

Хіба ж угадаєш наперед, хто вилічиться першим?

— Вийшов хороший матрос! — голосом всевладного чарівника закінчує Шило вилічалку, і палець його впирається в рябого Мурашка.

Мурашку зазвичай ніколи не таланить, а тут — "вийшов хороший матрос" та ще й першим! Кожна віспинка на лиці займається радістю, він уже перевертом, наче клубок вогню, покотився по траві, а тим часом Шило вилічає далі, тим часом похапливий голосок його тріщить, мов горох у підрешітку з цупкої овечої шкіри.

І вже вилічився Гнідаш, за ним Катря "вийшла хорошим матросом"...

Зостались двоє — ти і сам Шило. І вже ти не сумніваєшся, що хитрий Шило неодмінно вилічиться, бо ще ніколи так не траплялось, щоб той не вчинив по-своєму.

Зрештою, регочучи, Шило приєднується до гурту, а ти зостаєшся бузьком. Бузьком, то й бузьком! Інші, звісно, обертаються на жаб. Кожне стає навкарачки і так на чотирьох лапах скаче геть, щоб ти, бузько, не зловив. А ти задираєш одну ногу, береш її в руку й на другій нозі стрибаєш за жабами.

Найлегше зловити неповороткого Мурашка або забарну Катрю, котра кумедно вдає з себе справжню жабу, але ти намірився зловити самого Шила. Тільки вдаєш, що женешся за Кат-рею, а насправді хочеш влучити слушну мить, щоб упіймати вредного Шила.

І, здається, ця мить настала. Перемінивши ногу, ти стрибаєш слідом за Шилом, а той, бачачи, що ось-ось попадеться, вже не скаче, а відірвавши руки від землі, біжить навзгинці.

— Не за правилами! — кричиш ти.

Проте Шило в^ке од біг убік, тепер скаче на чотирьох. Що зостається діяти тобі, натомлено-му і скривдженому? Тим більше, що Катря сама в руки проситься, так їй кортить побути бузьком! І ти ловиш дівчинку, й вона щасливо сміється, і вже вхопила ногу в ліву руку, праву задерла, махає, наче крилом. Уже вона бузько, ось зараз усіх жаб половить, хай стережуться!

Тобі весело скакати на чотирьох, тікаючи від Катрі, а коли вона поженеться слідом, ти не побоїшся і в воду залізти: хай спробує зловить у воді! Чи то ти скачеш, а чи земля так навстріч стрибає? І верби, і явори? І сонце теж угорі стрибає, сміючись золотим усміхом? Гарно бути прудкою жабою, гарно тікати від Катрі! Таки не здожене тебе, таки не торкне рукою-крилом, щоб тим усевладним дотиком знову обернути тебе на бузька!

І раптом біля кущика завмираєш, здивовано задерши голову. Бо на шляху стоїть якась дівчинка, що появилась тут несподівано. Дівчинка незнайома — не те що не з вашого кутка, а й, здається, не з вашого села. Ти повільно випростуєшся, і в цю мить Катря торкає тебе рукою-крилом і радісно кричить:

— Бузько! Ти бузько!

У незнайомої дівчинки смагле обличчя, рівний ніс, чорні брови. Сливові очі дивляться насторожено, хоч і без страху. Довгі заплетені коси по шиї спадають на спину. Дівчинка зодягнена в яскраве смугасте плаття, з-під якого виглядають червоні шаровари.

— Ти хто? — цікаво запитуєш у неї.

Діти, забувши про гру, збираються довкола незнайомої дівчинки. —

— Саййора, — помовчавши, відказує вона. Голос звучить м'яко й лагідно, а в сливових

очах мерехтить живе тепло.

— Хто? — дивуєшся ти.

— Мене звуть Саййора, — так само поважно відказує дівчинка. І вмить її смагле обличчя поймається усмішкою.

— Хочеш із нами грати в бузька і жаб? — питає Шило.

— Я не вмію.

— Швидко навчимо. Ось я буду вилічати...

— Мене вдома чекають, — заперечливо каже дівчинка.

— Ти хоч подивись, як ми граємося, — озивається Катря. Й на інше перескакує — на те, що не дає зараз спокою ні їй, ні хлопцям: — А звідки ти?

— Ми вчора приїхали з Узбекистану.

— Ага, з Узбекистану, Шило так, наче стверджує почуте.

— Аз ким ти приїхала? — допитується Катря.

— З батьком і з матір'ю. І прізвище моє Кравченко.

— Саййора Кравченко? — недовірливо перепитуєш ти.

— А приїхали ми в гості до баби Степаниди. Я тепер на канікулах... То я пішла, бо мене вже чекають удома.

І Саййора стала повільно віддалятись. Усі дивились їй услід, забувши про гру в бузька та жаб. Дві чорні коси здригались на спині у Сай-йори, голову тримала рівно, а ступала твердо, мовби все життя тільки й ходила по їхніх сільських стежках, по їхній зеленій землі. Дійшовши до обійстя баби Степаниди, вона спинилась на коротку хвилю, усміхнулась непорушній дитячій ватазі і зникла за воротьми.

І її несподівана поява на моріжку, й ім'я її, яке раніше не доводилось чути, й те, як старанно вимовляла слова, як дивилась уважними очима, як трималась, — усе було загадкою і таємницею. Навіть було загадкою і таємницею те, як віддалялась, як зникла за воротьми баби Степаниди.

І все те слід розгадати.

— Були вчора гості в нашої Степаниди, — за вечерею оповідає мати. — Вже поїхали... І трапляється ж таке! Служив син в армії, познайомився з узбечкою — й поженились. Степани-да ніяк не нахвалиться невісткою: слухняна, й розумна, і роботяща.

Ти уважно прислухаєшся, боїшся пропустити бодай одне слово.

— Вже поїхала до себе додому, а тут зоставила дитину на літо. Метке й проворне. І чимось на Степаниду схоже, то стара тішиться...

Відтепер тобі скрізь бачиться тільки Саййора. Ось дівчинка біжить по вулиці, а слідом за нею в'ється в повітрі, струмує її довга смоляниста коса. Ось Саййора стоїть із бабою Степани дою на городі серед розквітлих маків, і її плаття схоже на велику квітку маку, що має навіть червоніші і яскравіші пелюстки, ніж справжні. Ось Саййора залізла на гілляку високого клена, вигойдується, як на гойдалці, й вигойдується немеркнуча усмішка її соковитих уст. Ось Саййора несе відро води від криниці, краплини схлюпують на бронзову засмагу її стрункіх, точених ніг, і сонячне проміння раз і вдруге спалахує на них миготливими зайчиками.

Тепер уже тобі не хочеться йти на вигін, не хочеться гратись ні в солом'яного діда, ні у вовка голодного, ні у жабу й бузька. Тепер тобі чомусь не так кортить до гурту дітей, серед яких верховодить вредний Шило, й ти лише краєм свідомості прислухаєшся до дзвінкого гармидеру ватаги, подекуди вирізняючи поміж голосів то задерикуваті вигуки Гнідаша, то заячі скрики Мурашка, то мало не солов'їні переспіви Катрі. Чи з обійстя, чи з грядки, чи з межі городу, чи з молодого вишняка, а тільки весь час намагаєшся дотягнутись поглядом до обійстя баби Степаниди, так і вишукуєш там своїм зором лозинисту, в'юнку постать чорнявої дівчинки. Намагаєшся побачити, як грається в затінку бузку, як скликає табун курей, годуючи їх зерном із пригорщі, як сидить на ґанку й читає книжку.

І ловиш себе на тому, що незнайоме ім'я Сай-йора чомусь постійно звучить у твоїй свідомості. Начебто бринить у твоєму єстві дзвінкий струмочок, і цей струмочок увесь час вимовляє: Саййора... Саййора... Саййора... Ось ти рвеш траву для кролів, а воно тобі звучить. Ось вітерець пробіг у тополиному листі, а в його шелесті причулось ім'я...

Мати цідить молоко в глечик, обв'язує білою пілочкою й наказує віднести бабі Степаниді. Мовляв, треба віддячити, бо сусідка недавно пригостила пирогами. Вечір, тіні впали від кущів і дерев, ти йдеш по вечірніх тінях до бабиного двору. Й хоч звик носити молоко по сусідах, та нині почуваєшся так, наче перечепишся об тінь від черешні чи бузини — і впадеш, і розіллєш глечик.

І тільки ступаєш на чуже обійстя, як біля погрібника стрічається тобі тоненька смаглява дівчинка в червоному платті. Зараз дивовижно схожа на розквітлу мальву, й навіть очі її темні, над якими здригаються тичинки вій, дивляться так, як могли б дивитись суцвіття мальв. Ти пильно дивишся в оті мерехтливі її пелюстки, а вони вмить займаються снопами гострих іскор, уста розтягуються в усмішці, і все її смагле обличчя грає усміхом.

— Саййора, — озиваєшся. Й відчуваєш, що в роті сухо і язик прилипає до піднебіння. — Ось мати передала молока трохи.

Простягуєш несподівано обважнілий глечик, а Саййора бере його хутко і вправно, зовсім не боячись впустити чи розхлюпати. І вже її міцні й моторні ноги застугоніли по східцях ґанку, наче цимбали заграли. І вже голосок полетів разом із нею, защебетав у хаті.

На солом'яній стрісі баби Степаниди товчеться лелека. Довгим дзьобом перебирає галуззя в гнізді, потім витягує довгу шию, приглядаючись і прислухаючись до неба й до землі. Й сухо так, різко клацає дзьобом:

"Клац-клац! Клац-клац!"

Може, сердиться, що ти опинився на чужому обійсті, а відтак потрапив і в володіння самого лелеки?

Саййора несе глечик обома руками, й на пелюстках її щік промінитьcя радість. Лелека на гребені хати при появі Саййори заспокоюється і знову перебирає галуззя в гнізді. Значить, має її за свою, швидко звик. У небі появляється другий лелека, плавно кружляє, знижуючись, і тепер ви обоє позадирали голови, стежачи за птахами.

— Вони торік тут сиділи й цього року знову прилетіли на старе гніздо. Знаєш, скільки вони мали пташенят? Троє. І всі повиростали, а восени подались до вирію. Лелеки селяться тільки на хатах, де живуть добрі люди.

— Баба Степанида — добра, — каже Саййора.

— Ага, — згоджуєшся. — У її ясенах найбільше горлиць туркоче.

— А в хліві є гніздечко ластівки. Хочеш подивитись?

Ви скрадливо переступаєте поріг хліва. Тут панує півтемрява, бо промені сонця ледь пробиваються крізь шпарки в стінах і дірки в стрісі. Глиняні стіни пообвалювались, по кутках сіріє павутиння. Під ногами шарудить зів'яле татарське зілля, якого баба Степанида нажала серпом біля ставу й сушить у хліві.

— Ось там, — шепоче Саййора й показує пальцем десь під бантину.

Приглянувшись, помічаєш під бантиною зліплене з жовтої глини та сірого болота кругле пташине гніздечко, з якого стримлять галузки й соломинки. І ледь-ледь над вінцями гніздечка показалась голівка з сірою шийкою, зблиснули гострі намистинки очей — і пропали вмить, бо ластівка пригнулась.

— Там і яєчка є, так? — спитала Саййора.

— якомога тихіше прошепотів.

— Висиджує ластів'ят, так? — її гаряче дихання лоскотало твою руку. — Баба каже, що скоро вже повилуплюються.

— Тоді вона годуватиме їх. Тільки й літатиме, що з хліва та в хлів.

— Ходімо звідси, щоб не сполохати.

Так само обережно ви повиходили надвір. Тепер у вас начебто появилася спільна таємниця, і ви, її знавці та охоронці, відчули просте й щире довір'я одне до одного. І, здалось, уже й лелека з хати подивився не так, як на чужого, і навіть дзьобом клацнув привітно, а не остра-шливо.

Відтепер ти бився над думкою, що ж подарувати Саййорі. У відповідь на сердечність, на приязнь, якою світились її очі і смагляве обличчя, ти поклав собі неодмінно ощасливити дівчинку таким

дарунком, що вразив би її уяву. Перебрав свої книжки, цяцьки — нічогісінько, що було б гідне її уваги. Може, кишеньковий скла-даний ножик із перламутровою колодочкою в насічках? На цей ножик зазіхали всі хлопці, та навіщо він Саййорі? Може не прийняти, поглузує.

Надумав вирізати лозиновий сюрчок і якось півдня проваландався в лузі, намагаючись змайструвати такий, щоб мав дзвінкий посвист, щоб лунав розкотисто, сперечаючись у красі звуку з найголоснішими пташками. Саме такий сюрчок довго не вдавався; нарешті, либонь, вдався: щебетав і витьохкував так завзято, що виляски тріщали довкола, що всі пташки зачудовано вмовкали. Та знову тебе опосіли розчарування й сумніви: а навіщо цей сюрчок Саййорі, а чи не поглузує з такого подарунка, бо де це видано, щоб дівчатка бавилися сюрчками!

На миснику стояла велика глиняна миска, сяючи прозорою поливою, а крізь ту поливу сміялись намальовані по боках і на дні миски розкішні квітки. Ти став проходжуватись біля мисника туди й сюди, гупав ногами, підскакував на долівці, радіючи, що мисник здригається. Але мисник, на жаль, здригався не так, щоб із його полиці могла впасти миска, впасти на долівку — й розбитися. Саме так, розбитись, бо бажання тримати в руках її барвисті черепки раптом стало твоїм найзаповітнішим бажанням.

Навіть материної кари не боявся. Бо що таке материні гнів і кара порівняно з радістю Сай-йори! Адже кращих черепочків для гри в класи важко й придумати, всі дівчата їй би заздрили, і Саййора щедро могла б вділити від своїх багатств будь-кому. А які крем'яхи вдалися б із таких черепків!

На жаль, миска була важка, стояла на полиці надійно й так-таки не впала, не розбилась на дрібні друзки. Весело поблискуючи поливою, миска начебто підсміювалася з твоєї марної тупотняви.

І нарешті здогадався!.. А здогадавшись, накопав черв'яків, узяв у кориті навареної для свиней картоплі, підсмажив макухи на сковороді. Взяв полотняну торбинку, вудочку, що лежала на погрібнику, — і мерщій до Саййо-ри!

Спершу через поле, далі через вибалок, потім через шелюгу — і ви вже опинились біля річки. Ось і та місцинка, де минулого разу ти ловив рибу і на гачок клюнув срібнобокий під-лящик; ти кинув назад себе в траву, а як обернувся...

— Тільки треба причаїтись тишком-нишком, — повчав Саййору, що навпочіпки сиділа на піску.— Й тоді ти побачиш таке, чого ніколи ще не бачила.

Як і минулого разу, вода сивіла молодесеньким дзеркалом, і його відблиски постійно мінились, бо вгорі пропливали хмари. Чайка летіла над річкою, кигикаючи. Й линув лелека — чи не баби Степаниди лелека наглядає за Саййо-рою, щоб із нею нічого не трапилось?

Поплавець умить потонув — і скоро на гачку бився краснопір. Тремтячими пальцями зняв краснопера з гачка й кинув на зелений берег, ближче до шелюгових кущів. Тепер був певен, що затія вдасться, бо рибка ж пахне смачно, її збудливий запах далеко чути.

— Ось тільки пожди трохи, — загадково шепотів, — скоро побачиш...

— Що побачу? — так само пошепки запитувала дівчинка, і в очах її мерехтів таємничий блиск.

— Е-е, не скажу, сама побачиш...

За краснопером попався окунець — і теж полетів туди, до шелюгових кущів... Клював усякий дріб'язок, а тобі кортіло підсікти велику рибу, бо пам'ятав, що тоді саме на підлящику пощастило.

Саййора спершу дивилась на воду, на чайок, а потім узяла лозиновий прутик і стала малювати на піску. Намалювала фортечну вежу, бійниці, витязів у шоломах, гостроко-нусні юрти, а згори — літак із зірками на крилах...

І раптом ти відчув, як її рука чіпко вп'ялась у твоє плече, і зовсім близько побачив перелякані сливові очі, що мало не пирскали іскрами.

— Подивись! — шепотіла Саййора, зіщуливши плечі.

Ти спершу глянув на річку, далі вздовж берега, а вже тоді кинув погляд на шелюгові кущі. Там, де сріблилась риба в траві, стояло знайоме лисенятко. Передню лапку задерло, наче вагалося ступити вперед, а мордочка ж була така хитра, така довірлива! Обоє вушок стриміли, ловлячи найменшу небезпеку. Над лисенятком видзвонювала бджола, а воно хоч би що — розумними оченятами дивилось і наче усміхалось.

Бо й справді, золотаве сяйво мерехтіло на їхній блискучій, опуклій поверхні.

— Не бійся, — мовив ти якомога тихіше, щоб не сполохати руденького, веселоокого пройдисвіта. — Він прийшов до нас у гості. Це молоденький лис.

— Лис прийшов у гості?

— .А.в^кє^к. ІД є мій знайомий лис. Бачиш, скільки я риби наловив? Це для лиса, він дуже любить рибу.

Саййора вже відпустила твоє плече, отям-люючись, і її недавній перестрах замінився цікавістю.

— І часто ти ловиш для нього рибу?

— Вдруге, — знайшов силу сказати правду. В цю хвилю ти був дуже вдячний відважному звіряті, що знову навідалось. — Думаєш, чого ми сюди прийшли? Щоб ти, Саййора, теж познайомилася з лисом.

— А він не боїться йти до рук?

— Авжеж, боїться. Адже він дикий, любить волю.

— Який він славний! — захоплено вигукнула. — Так і хочеться погладити долонею.

— Не можна привчати до людської ласки, бо тоді звір стає ручним і може загинути серед хи-^каків.

— Чому ж лис остерігається брати рибу?

— Постривай, зараз візьме.

І ви попричаювались, тамуючи дихання. Лисеня опустило морду, легесенько ступило лапками по траві — і за якусь мить краснопір уже був у його зубах.

— Візьми ще, — майже пошепки сказав ти.

Лисеня майнуло в кущі, вискочило за пучками осоки — й тепер добре було видно, як воно біжить зі срібною рибкою, що поблискує на сонці.

— До Білої Балки побігло, там у нього нора... Давай вивідаємо.

Ви з Саййорою посхоплювалися з піску й через кущі гайнули слідом за лисеням. Його руда спинка майоріла ген-ген попереду, то пропадаючи серед лугової трави, то знову показуючись. Чи помітило лисеня, що за ним стежать, чи не помітило, а тільки не злякалось,

кваплячись до свого житла. Скоро від берега звернуло в конюшину, в якій теж то потопало, то виринало, і ви з Саййорою все більше впевнювались, що не боїться, бо хіба ж можна боятися своїх друзів, які не зичать лиха, а тільки добра. Якась ворона хотіла з вишини кинутись на мале звірятко, вже й шугнула донизу, примусивши ваші серця завмерти перелякано, та не зачепила, біля самої землі зринула догори.

Й тут, на горбочку, поростому падалішнім житом і конюшиною, Лисенятко зникло, наче крізь землю провалилось. І коли ви ще трохи пройшли по його слідах, то зрозуміли, що воно не так крізь землю провалилось, як чкурнуло в нірку.

Біля її темного війстя було походжено й витоптано траву, а також біліли кості якихось птахів чи то дрібних звірів.

— Ось куди воно сховалося, — сказала Саййора.

Обстеживши горбочок, ви помітили, що з лисячої нори є ще два виходи, причому в різних місцях. Біля кожного виходу теж було поцятковано слідами й теж валялись обгризені кості, шерсть, пір'я.

— Тут живе, либонь, цілий лисячий виводок...

Позаглядавши у звірячі лази, поприслухавшись, ви повсідались неподалік від того входу до нори, де мало зникнути лисеня з рибою в зубах. І недовго довелось чекати, як раптом ген-ген, у похмурому отворі нори, щось наче блимнуло, ворухнулось — і вже без жодного звуку, без найтоншого шереху виткнулась гостра мордочка із тьмавою плямкою на писку, й двоє оче-нят-намистинок засвітились не ясними вогниками, а темними, примерхлими. В їхньому погляді не бачилось ні люті, ні сліпої жорстокості, які могли б бути у дорослого здорового звіра, а тільки допитливість. Так, це була не стара лисиця, якої ви могли б і злякатись, це з темного війстя нори визирало ваше знайоме лисенятко. Наче вірячи

й не вірячи, що бачить вас перед собою. Наче радіючи вашій появі — і водночас ніяк не виказуючи своєї радості.

— А де ж ота рибка? Бач, уже немає в зубах, — сказала Саййора.

— Тут цілий виводок: мабуть, залишив своїм братам і сестрам.

— Кому? — усміхнулася Саййора. — Братам і сестрам?

— Ну, малим лисенятам, — буркнув. Сонце пригрівало землю, й лисеня якимось

майже невловним рухом посунулось уперед, виставляючи розумну мордочку на тепло. Й тепер зовсім близько можна роздивитись майже кожну руду шерстинку, й вогкий ніс, біля якого зрідка здригались темні вусики, й гострі вуха, й виставлені вперед лапки — пухнасті, м'які. Очі посвітлішали, розніжились, проте незмигливо двома цівками й далі цілились на вас. І чим довше ви перебували в такій мирній близькості від лисеняти, тим дужче здавалось, що поріднилися з ним, що не лякатиметься.

— Так і хочеться погладити рукою, — сказала Саййора. — Правда ^к, схо^кє на цуценятко?

І не встигла вона податись тілом уперед, не встигла простягнути руку, як лисеня вже зникло. Ось щойно грілось на сонці, здавалось прияз-ним-дружнім, а тут уже злякалось, уже пірнуло в чорну темряву землі, й не почулось найтихі-шого шереху.

Шкодуючи, що сполохали пухнастого рудь-ка, ви понахилялись головами до нори, прислухаючись. І раптом долинув до слуху слабкенький писк, наче то миші попискували в соломі, й ви здогадались: там ще є лисенята, вони чи бігають, чи бавляться. Мабуть, ждуть свою ма-тір-лисицю, яка подалась на полювання, і, щоб не нудьгувати,

затіяли гру. А оте лисеня, що приходило до річки по рибу, найхоробріше серед них і найметикованіше. Бач, уже саме навчилося здобувати собі харч! Марно ще посидівши біля нори й так-таки більше не дочекавшись жодного цікавого лисячого писку, ви з Саййо-рою побігли геть.

— Коло, коло! Малюємо коло!

Хто черепком, хто дрючком, хто цвяхом — усі малюють велике коло на вигоні. Як завжди, гуртом править Шило: довгий чуб, схожий на ячмінні колоски, розкуйовдився, вицвілі брови стирчать конопляною кострицею, а очі незмінно мерехтять жаром. Від того жару, либонь, може спалахнути зелена трава.

— Ура! Граємо в голодного вовка!

Шило лягає в колі, накривається старим рядном, із-під якого стирчать його босі порепа-ні ноги. Вигнувши спину, він у такій позі й справді починає чимось скидатись на вовка, що причаївся в засідці. А в намальованому колі побіля Шила, себто голодного вовка, ходять діти з вашого кутка, себто вівці пасуться на моріжку. Серед них — і Мурашко грає ряботинням подзьобаного віспою обличчя, і Гнідаш має пачісками лляного волосся, і чорноока Катря, і Саййора, і ти. Пасучись, як вівця, ти намагаєшся триматись ближче до Саййори. Потім ви всі беретеся за руки, танцюєте довкола сплячого вовка і співаєте дружно:

— А кожух холодний! А кожух холодний!

Вовк, згорбившись під рядном, лежить і лежить, не зворухнеться, наче й не чує знущального співу овець. Може, й справді спить? Може, й не помишляє про овець? А вони, введені в оману вовчою байдужістю, танцюють і співають:

— А кожух холодний! А кожух холодний!

І тоді вовк, влучивши найнесподіванішу мить, зриває з себе рядно, схоплюється з землі, кричить страшним голосом: — А вовк — голодний!

Очі в нього горять люттю, і в цю хвилю справді може здатись, що на моріжку — зовсім не Шило, а вовк із лісу. Біжить за вівцями, які кинулися врозтіч за межі намальованого кола. Та не всім щастить порятуватись — і ось уже першу ягничку, першу жертву тягне голодний вовк до свого лежбиська. Накриває того рядном, знову вдає сонного, а в цей час вівці заспокоюються, пасуться на моріжку, далі беруться за руки, танцюють і співають:

— А кожух холодний! А кожух холодний!

— А вовк голодний! — кричить Шило й женеться за неповороткою вівцею.

він зловив і Саййору, яка тікала най-прудкіше, і Катрю, якій, видно, закортіло теж побувати вовком, і Гнідаша, і Мурашка зловив, усіх позатягував до нори. Зостався тільки ти, ніяк не даєшся Шилові до рук, а тому-то маєш пільгу: в наступній грі, коли попадешся вовкові вперше, він має тебе відпустити. І в наступній грі в ролі вовка вже виступає перша жертва.

Перша жертва — Саййора. Тобі шкода її, бо дівчинка ще не знається на цій грі в голодного вовка: всі тікають раз і вдруге, ніхто не попадається. Й тоді ти, вдавано накульгуючи, добровільно стаєш її легкою здобиччю.

— Не за правилами! — кричить Шило. — Сам попався. Йди з нашого гурту!

Скривджений, ображений, хочеш заперечити, але слова застряють у горлі, й ти повертаєшся, йдеш геть. І чуєш за спиною чиюсь похапливу ходу.

— І я з тобою, стривай!

Це — Саййора. Дівчинка в цю мить така мила тобі, що губи сіпаються від розчуленості. Бо тепер, коли вона з тобою, гра в голодного вовка розладнується, діти розходяться хто куди, й

Шило зостається сам на вигоні. Рядно в його руках вигойдується од вітру, мов крило, що силкується підхопити Шила... Як ти вдячний Саййорі!

...Після невдалої гри в голодного вовка ви з Саййорою надумуєте знову податись до лисячої нори. Бо, либонь, найбільшою зараз втіхою для вас може бути зустріч зі знайомим лисеням, про яке ніхто в цілому світі нічогісінько не знає й ніколи не почує. Ви йдете по вулиці, й зрідка твоє плече торкається плеча Саййори. Дівчинка розказує про плантації бавовнику, що росте у її рідному краю, а ти чомусь ніяк не можеш собі уявити бавовник і як його збирають.

Уже на сільській околиці, між кущами калини, Саййора зненацька обертається.

— Здалось, наче хтось скрадається за нами слідом.

Ніде нікогісінько, тільки листя шелестить од вітру, й ви по стежині вибираєтесь у поле. Спершу йдете між густої пшениці, над якою гримлять жайворонки, далі опиняєтесь у пахучому морі конюшини. Високо над головами пролітає ширококрилий лелека...

— О, начебто хтось знову привидівся,— обертається вона. — За кущиком полину...

Хвилю ждете, другу — нікогісінько. Тільки ген по пшениці біжать сиві гребені, та конюшина схлюпує, сплескує. Мало що може привидітись у полі, та чи треба вже так боятись, як боїться Саййора!

Скрадливо наближаєтеся до горбочка, де вивідали лисячу нору, і, вже ставши неподалік, раптом помічаєте дивну картину.

Картина така несподівана, що змушує вас присісти в конюшині й обачно втягнути голову в плечі.

І вже згодом ви осмілюєтесь цікаво визирнути з-поміж високих стебел...

Поблизу нори гралися лисенята, їх було четверо. Схожі на випещених, добре доглянутих цуциків, вони й грались так, як цуцики, тільки їхні рухи здавались м'якшими, обережнішими. Вони ганялись одне за одним, пацались лапками, падали на землю, перевертались на спинки, схоплювались. Зчіплюючись між собою, лисенята не виявляли ворожнечі. І коли кусались, то більше вдавали, що кусаються, а насправді тільки широко розтуляли пащі, показуючи білі зуби. Й задоволено звискували. А то сідали на задні лапки, метляли хвостиками, стежачи одне за одним, і, либонь, усміхались — веселими очима й ще не страшними своїми ощиреними мордочками.

Десь серед них мало бути й ваше знайоме лисенятко, — тільки спробуй розпізнай, коли всі однаковісінькі!

Хай би плямка біля вуха чи вихорець на спині, — так ні ж, усі четверо — мов краплини живого срібла, що перекочуються на сірій землі, на траві, на конюшині.

— Та ось де ви! — пролунало грізне над вашими головами. — Я таки назирці вистежив, куди ви повіялись, не сховаєтесь від мене.

Лишенько, та це ж бо Шило! Ось хто скрадався слідом за вами, ось хто покрадьки нюшкував, нишпорив. Значить, Саййорі не привиділось...

І в цей час зовсім близько, з густої конюшини, почувся короткий рик. Заскочені зненацька тим погрозливим риком, лисенята миттю кинулись до нори. І, не заважаючи одне одному, проворно шаснули в її рятівне війстя. Ви, налякані та вражені, позводились на ноги, роззираючись по полю. І тієї ж миті побачили, як із-за смужки падалішнього вівса вискочив великий лис, скоса поглядаючи у ваш бік, і спокійно побіг до нори.

Ледь затримався біля дальшого входу, потім нахилив морду — і вже зник у потайному підземеллі.

— Це ти розігнав лисенят! — розгнівалася Саййора на Шила, що так нежданo-негадано нави-нувся. — Вони так славно грались! Хто тебе просив?

— І зовсім не я розігнав, а старий лис. Поки я стояв, то вони ще грались, а як лис рикнув сердито — ось вони й поховались у нору.

— А чого лис рикнув? Бо лякав тобою своїх лисенят!

— А вами не лякав? — чомусь образився Шило. — Ви такі славні?

— Поки ми сиділи мовчки в конюшині, то й лис мовчки сидів.

— Бо не було тоді лиса, — здогадався Шило. — Він щойно надбіг... Давайте повсідаємось біля нори й почекаємо, вони ще повилазять гратись.

Хоч і скільки ви очікували, стежачи за трьома лазами, та жодне з лисенят так більше й не появилось на поверхні. Вони, либонь, чули присутність людини, а найперше, звичайно, Шила. Якби не Шило, то лисенята б іще висипали гратись на літньому сонечку. Ну, якщо не всі, то бодай ваш знайомий хитрунець, котрий любить ласувати рибою: адже він не з боязких.

Час минав. Співали жайворонки. В небі знову пролетів лелека, мабуть, від баби Степаниди. Птах махав крилами так, наче кликав Саййору йти додому.

Лисенята більше не появлялись, і радісне свято було зіпсовано. В Саййори чи гордість озвалась, чи увірвався терпець, і вона хутенько звелась. У її темних зажурених очах світилась досада. Не сказавши й слова, подалась геть. Гнів за ображену Саййору колихнувся в твоїй душі, і ти ладен був зараз кинутись на Шила, щоб зчепитись у бійці й відомстити за її образу.

— А де вони з нори подінуться? — зловивши твій сердитий погляд, скоромовкою пробурмотів Шило. — Сидять собі в норі та ждуть, поки їх повикурюють димом і вогнем.

— В солом'яного діда! Граємо в солом'яного діда! І ось ти — солом'яний дід — стаєш посеред

дитячого кола. Вони всі крутяться в один бік, а ти, не зрушуючи з .місця, крутишся прямо в протилежний. І поки аж закінчиться гра, ніхто не має права зупинитись, кожне повинне крутитись у своєму напрямку. Дитяче коло — Саййора, Катря, Гнідаш, Мурашко і Шило — співають:

Солом'яний дід, дід, простояв сто літ, літ. Як не скажеш, чия річ, то підеш у піч.

Ти повільно крутишся, й довкола тебе рухаються не тільки усмішки дітей, їхні лукаві погляди, рум'яні обличчя, а й вигін, а й тополі вздовж дороги й сама дорога, білі хати й садки, і жіночі та чоловічі постаті, телята на близькому пастівнику, хмари, птахи під хмарами. І в цей час, поки ти й твої товариші крутитесь у протилежних напрямках, хтось із них непомітно намагається покласти в окреслене побіля тебе коло якусь

річ. І ти повинен не приспати свою кмітливість, повинен запам'ятати, щоб потім угадати.

Зрештою, всі зупиняються. Ти підбираєш із землі моторно покладені речі, випростуєшся і відчуваєш, як усе — усмішки, очі, обличчя, хати, дерева, птиці — й далі кружляють у твоєму зорі, бо так запаморочилась голова.

— Хустинка твоя, — повертаєш Катрі гаптовану хустинку. — Свисток твій... А ножик твій... Дзеркальце твоє... Пряжка твоя...

Зостається тільки червона стрічка Саййори. Але ти чомусь вдаєш, що ніяк не годен вгадати, і Саййора, соромлячися, сама зізнається:

— Моя! Моя!

— Не за правилами! Ти знову солом'яний дід! — сипле словами, як горохом, сердитий Шило, й куці бровенята тремтять від гніву. — Не вгадав!

І знову діти кружкома пливуть в одному напрямку, а ти в протилежному, й крутяться довкола тебе усмішки, погляди, явори, хати, хмари, птахи. Й знову непомітно тобі до ніг кидають усякі речі, співають у танці про солом'яного діда. Спиняєшся, а в очах твоїх пливе ота вервечка з усмішок, і хати пливуть, і дерева, бо так запаморочилось у голові.

— Значок твій... цукерка твоя... гребінець твій...

Зостається, нарешті, голубий олівець Саййо-ри, цим олівцем вона вже змалювала собі на пам'ять чи не все у вашому селі. Але ти чомусь вдаєш, ніби не відаєш, чия це річ, а Саййора соромиться й каже:

— Мій! Мій!

— Не за правилами! — тріщить горох у роті в Шила. — Можеш іти, без тебе гратимемось! А ти, Саййоро, не йди, зоставайся з нами...

— Але ж то я порушувала правила! — сміється Саййора.

Шило навіть хапає дівчинку за лікоть, щоб не йшла, він просить, не пускає, та Саййора висмикує руку, — й ти в цю мить почуваєшся переможцем. Тим більше, що Шило зостається сам, бо інші діти теж не хочуть гратись у солом'яного діда, розходяться по домівках. Самотній Шило стоїть на вигоні, над кострицею його волосся пролетіла ластівка, мовби хотіла звити кубельце в ячмінних патлах.

— Ви знову йдете до лисенят! — здогадується. І біжить навздогін*за вами. — А знаєте, які вони шкідливі? Скільки курей крадуть? А зайців нищать? І куликів, і галок! Мій батько казав, що можуть і молоденьку кізку подужати. Ось візьму собаку, пущу в нору — він усіх ваших лисиць погризе!

— Де ти такого собаку знайдеш?

— А мій Громобій!

Громобій — чорний кудлатий собацюра, в якого довгий хвіст схожий на чималу дубову колоду. Громобій гавкає глухо, мов із бодні. Здається, то грім у небі погуркує: ось тому, либонь, його й назвали Громобоєм. Він бігає в дворі на важкому ланцюзі, кільце якого з погрозливим дзвоном котиться на натягнутому дроті.

Так, Громобій не тільки лиса не злякається, а й вовка не побоїться...

— Або пастку поставлю! — погрожує Шило. — Візьму пищика, сяду біля нори й гратиму. І старі лиси, й молоді лисенята подумають, що то миші. А вони мишей ду-у-же люблять! Ось і побіжать у пастку.

Шило, самотній, усе погрожує, а ви віддаляєтеся з переможним виглядом.

...І ось на зеленому лузі, поцяткованому білими ромашками, біля самісінької синьої річки граються лисенята. Руденькі, з лискучою шерстю, з гострими вушками, з хитрими мордочками, вони бігають одне за одним веселою вервечкою, кидаються наввипередки, а то падають на землю догори лапками, перевертаються, знову схоплюються. А то раптом одне лисенятко (тобі здається, саме те, найхоробріше, яке колись надумало поласувати зловленою рибою) починає бігати за трьома іншими, й вони моторно тікають, не даються. І ввижається, що звірята граються в піжмурки, і навіть пісенька звідкись причувається: "Котилася торба з високого горба, а в тій торбі хліб, паляниця, — хто буде жмуриться?" Невідомо, хто співає пісеньку, а таки причувається!

І ось чи на мелодію тієї пісеньки, під яку жмуряться лисенята, чи то зачаровані їхньою грою, з річки починають вискакувати срібнопері рибки. Вони злітають над водою, над синіми хвилями, їх усе більше й більше, в повітрі мерехтить срібна злива, яку вони творять своїм захопленим польотом. Кожній кортить послухати пісеньку, поглянути на щасливу гру звірят. І вони, заохочені увагою таких несподіваних глядачів, граються й граються, і їхні розумні очі світяться мирною радістю.

І ось під горіховим кущем появляється старий лис, всідається на задні лапи й по-батьківському задоволено споглядає гру молодих лисенят. І навіть не думає рикати погрозливо, щоб загнати до нори, попереджаючи про небезпеку. Адже небезпеки немає, а є тільки захоплення: і численних рибок, які випурхують і випурхують із синьої річки, і ластівок, що вільно ширяють у теплому літньому повітрі, й навіть білооких ромашок, які всміхаються щиро.

"Котилася торба з високого горба, а в тій торбі хліб, паляниця..." Звучить і звучить пісенька, й лисенята добре тямляться на жмурках, бо їм — так само, як і вам, дітям, — теж кортить виграти і хліб, і паляницю.

І так вони славно жмуряться, так гарно граються, що тобі дуже хочеться пристати до їхнього гурту, хочеться теж разом із ними бігати й ховатись.

А срібнопері рибки не стомлюються вистрибувати з води, не стомлюються захоплено дивуватися грою лисенят, і жайворонки вгорі не перестають втішатись, і круглоокі ромашки. А старий лис поважно сидить під горіхом, пильно наглядає за своїм дружним виводком, і в його очах світяться мудрість і мир.

І раптом лунає погрозливий рик старого лиса. І від моторошної сили, якою наділено голос його, все довкола міняється вмить. Водночас усі рибки зникають у річці, й тепер ні одна не злітає над синьою водою, наче й не злітала; жайворонки пропадають, наче їхню співочу зграю геть виметено велетенською мітлою; лисенята прожогом летять до нори, пропадають у її похмурому війсті, й слідом за ними ховається і старий лис; і круглоокі ромашки зіщулюються, поникають, їхні погляди наливаються смутком та журбою.

Ти прокидаєшся й ще якийсь час не можеш позбутись відчуття справжності всього, що бачив. Здається, міг простягнути руку й торкнутись рудого лисеняти. А у вухах і досі звучить пісенька, під яку вони жмурились і грались. А в очах мерехтить срібна, летюча злива цікавих рибок над річкою... Навіщо ж старий лис наполохав малих звірят, що саме загрожувало їм?.. Ти лежав із розплющеними повіками, дивлячись у темне нічне вікно, подзьобане зорями, і тобі здавалось, що все довкола пронизане отією неясною загрозою, яку перший уловив досвідчений лис.

Саййора принесла показати свої малюнки. Вона малює фарбами, олівцями, пером. На білих аркушах зобразила те, що влітку побачила у селі.

— Заберу з собою в Узбекистан, — сміється, і на її зубах мерехтять сонячні зайчики.

— Забереш пам'ять, Саййоро, а все так і зостанеться назавжди.

Що ж вона хоче взяти з собою? На городі розквітли соняшники, й кожен із них схожий на велике золоте диво. На гребені хати завмер на одній нозі дзьобатий лелека, а з гнізда стримлять, як пучок променів, дзьобики малих лелеченят. Біля крцниці стоїть баба Степанида з відром води, а біля її ніг треться кішка. Білий кінь пасеться в полі, а поряд пасеться біле лошатко.

— А ти бачив, — питає Саййора, — щоб зозуля сіла на тракторі й кувала?

— Не бачив... На вербі, на яворі, на вільсі бачив, а на тракторі — ні.

— От я хочу намалювати, як зозуля сидить на тракторі — й кує...

Й тут на подвір'ї появилась Катря, а за нею вбігли Мурашко з Гнідашем. Вони щось гуртом стали кричати, але годі було втямити. В кожного стривожене обличчя, на якому будяковим цвітом полум'яніли очі. І в кожного млинком ходили руки, наче від грозового вітру.

— Шило... погрожував... збирався...

— У полі... де лисяча нора... лисенята...

— Взяв сірники... соломою... повипалювати...

Й ви нарешті зрозуміли: Шило подався в поле до нори, щоб повикурювати лисенят. Ти схопився на ноги, а Саййора ще сиділа розгублено, та вмить і вона випросталась, облишивши свої малюнки під

хатою. І скоро вже ви всі бігли. Бігли так, як міг би по селу бігти гарячий вогонь — великим клубком, хутко, настрахано. Лелека баби Степаниди зірвався з гнізда, летів над вами в небесах, а потім, випереджаючи, кинувся вперед, бо, либонь, так квапився. Викотившись із сільської вулиці, ви бурхливим потоком увіллялись на стежку, яка біліє поміж пшениці. Колоски б'ють у груди й по ногах, намагаючись перепинити. І чомусь не чутно жайворонків, начебто їхні голоси повигоряли на гарячому сонці.

Ось і море конюшини, а ген попереду, там, де горбочок із лисячою норою, і синій дим поснувався... Невже встиг викурити?

Мабуть, ви спізнились...

Шило стояв біля нори і махав до вас руками:

— Хутчій! Хутчій! Скоро вони вже тікатимуть, то ми їх половимо! А старого лиса по голові дрючком...

Ви сподівались, що Шило візьме з собою Гро-мобоя, проте страшного кудлатого собаки поряд із ним не було. Мабуть, батько не дозволив такого вовкодава спускати з ланцюга.

— Тепер постаємо біля всіх лазів, і як вибігатимуть лисенята, будемо хапати — і в мішок.

І Шило показав чималого мішка, наготовленого на лисенят.

Біля одного лазу вже горіла солома, біля другого тільки накладено сухого бур'яну й паліччя, а третій лаз Шило засипав землею.

Насамперед ви взялись розкидати й затоптувати ногами вогнище.

Особливо старалась Саййора: солома диміла під нею, а дівчинка завзято тупцяла, лице її стало сердите, перекривлене від гніву.

— То ви гасити! — кричав Шило. — То ви лисів рятувати! Хай вони курей і курчат крадуть!.. Хай у колгоспі грабують!..

І він гайнув підпалювати бур'ян біля другого лазу. Гарячкував, і сірники не займались, та, нарешті, в його долонях затанцював жадібний вогник і скоро перекинувся на паливо. Саййора, помітивши те вперте й сліпе віроломство, кинулась до Шила й прямісінько перед кирпатим його носом стала затоптувати ще кволе полум'я. А .затоптавши, зненацька заходилась відштовхувати Шила геть — і від назбираного палива, й від лисячої нори.

Саййора в цю мить була така відважна й непримиренна, що Шило злякався її і все відступав задки, кліпаючи знетямленими очима.

Либонь, так і не міг збагнути, чому всі поприбігали в поле, чому гасять розкладений ним вогонь, чому відганяють від нори.

Лелека баби Степаниди зовсім низько пролетів над конюшиною, погрозливо махаючи могутніми крилами над головою в Шила, і той, нарешті, наче наляканий птахом, похнюплено подався до села.

Повідкопувавши та звільнивши лази, ви зостались у полі. По домівках іти не хотілось. І не тому, що сподівались побачити порятованих лисенят (а раптом заманеться котромусь вигулькнути на свіже повітря!), як стримувало побоювання: а що, як Шилр сховався десь і тільки вичікує, щоб повернутися сюди й таки повикурювати звірят?

Саййора і Катря посплітали вінки й понаді-вали на голови. У польових вінках були схожі на рідних сестер.

Хоч і скільки ви ждали, та лисенята так і не появились. Вони, мабуть, не втратили відчуття небезпеки, вловлювали вашу присутність, а звідки ж їм знати, що ви їхні друзі, а не вороги!

А може, вони непомітно повтікали з нори й тепер уже ніколи не повернуться назад? І саме в цю мить десь біжать у літніх полях, шукаючи собі надійного захисту й притулку...

Невдовзі Саййора їде.

У день від'їзду вона знову показує тобі свої малюнки — і старі, й нові.

Що ж саме бере на пам'ять із вашого села? Ти мимоволі хочеш натрапити на зозулю, що сидить на тракторі й співає, та поки що такого малюнка нема. Зате довго розглядаєш малюнки, на яких гурт дітей грається то в жабу і бузька, то в голодного вовка, то в солом'яного діда. Ось ці хлопці схожі на Мурашка й Гнідаша, оця дівчинка — на Катрю... Ось — ти... стрибаєш на одній нозі, а другу притримуєш рукою. А де ж бо Шило? Його на малюнках Саййори чомусь нема, наче і не грався з вами.

Один малюнок тримаєш у руках найдовше. Впізнаєш поле, поросле розквітлою конюшиною, і горбочок із лисячою норою. Це — на задньому плані, а на передньому — граються лисенята. Вони дуже схожі на тих, яких ви колись бачили з Саййорою. Такі самі веселі, поривчасті. У яку ж гру вони граються? Мабуть, у якусь свою, що дуже схожа на вашу, схожа, й тоб навіть починає снуватись у свідомості мотив пі-сеньки-вилічалки: "Котилася торба з високого горба, а в тій торбі хліб, паляниця, — хто буде жмуриться?"

Отже, Саййора хоче взяти на пам'ять польових лисенят. Такими, якими підгледіли їх погідного літнього дня.

І, наче вгадуючи твої думки, озивається:

— Мабуть, їх уже немає там, правда? Баба Степанида каже, що вони могли повтікати в безпечнішу схованку.

— Та якби вони були зовсім маленькі, то вона б їх перенесла...

— В зубах?

— У зубах. А ці вже повиростали...

— То могли й самі повтікати.

могли повтікати самі.

На малюнку Саййори вони зостануться такими, якими були в свою найщасливішу пору і якими більше ніколи не будуть.

Провести Саййору в дорогу приходять Катря й Гнідаш із Мурашком.

І кожне принесло по прощальному гостинцеві: хлопці дали їй випалені з глини свищика-півника й свищика-курочку, а Катря — вербову сопілку.

А твій подарунок — оті лисенята, які, мабуть, уже зостались тільки на радісному малюнку Саййори.

Проводжаєте її гуртом до автобуса.

Лелека баби Степаниди зривається з хати й кружляє високо в небі. Коло за колом не стомлюються малювати його крила.

На автобусній зупинці віддалік стоїть Шило. Він вбрався у нову сорочку, вимитий і розчіса-ний чуб світлими пасемками спалахує на вітерці. Шило обидві руки тримає за спиною, наче ховає щось.

Коли нарешті автобус із Саййорою рушає, давке яблуко досади підступає тобі до горла, й ти гукаєш хрипко:

— Прощай, Саййоро!

— Приїжджай! — кричать Катря, Мурашко і Гнідаш.

А Шило, який так і не зважився підійти ближче, ступає вслід за автобусом, вихоплює в прощальному пориві з-за спини руки, — і пишний букет півоній пломенить свіжими барвами.

Букет півоній, які так і не дісталися Саййорі.

І ще довго вона тобі згадується, пам'ятається. І ваша перша несподівана зустріч, коли діти грались на вигоні у жабу і в бузька; ти саме був жабкою, коли раптом побачив її — смагле обличчя, рівний ніс, чорні брови, зодягнена в смугасте плаття, з-під якого виглядають червоні шаровари... І як носив у глечику молоко, а Саййора надумала показати тобі гніздечко ластівки в хліві, — вже, мабуть, там вивелись ластів'ята і навчились літати... І як ти захотів подарувати їй те, до чого ніхто б не додумався, — й одного разу подався з Саййорою до річки, ловив рибу, кидав у траву, й таки прийшло на ту здобич-приманку хитре лисеня... І як ви згодом ходили до нори милуватись грою та забавками маленьких звірят, чиї ігри достоту скидались на ваші, були такі ж запальні й веселі... І як отого пам'ятного дня ви гуртом бігли в поле, щоб порятувати лисенят від несподіваної напасті, і як Саййора топтала ногами підпалену солому...

Згадуються тобі річка, поле, літо, Саййора, її малюнки, й ти чомусь не можеш повірити, що оті четверо дружних лисенят і їхня безтурботна гра зостались тільки на малюнку Саййори. Що вони стали тільки пам'яттю. А тому-то одного ранку копаєш черв'яків у бляшанку, підсмажуєш на сковороді макуху, береш вудочку-поплавчанку і йдеш до річки. Згинаєшся навпочіпки на добре знайомому місці, ловиш рибу. Ось,

нарешті, клює, і перший краснопір, кинутий твоєю рукою, летить у траву до шелюгових кущів. Згодом туди ж летить підлящик, в'язьок. Вони зблискують срібними боками, підстрибують, високо злітають у траві. А ти, хвилюючись, відчуваючи журливо-радісне свято в душі, вже потай сподіваєшся на ту несподівану мить, коли, обернувшись зненацька, вгледиш раптом руде лисеня біля кущів, угледиш, як воно, з довірливим острахом дивлячись на тебе, таки зважується взяти рибу, а потім неквапно біжить по високій траві, й риба сонячною крижинкою палає в зубах звіряти...